

Obsah

PŘEDMLUVA – <i>Dagmar Hájková, Pavel Horák</i>	7
I. HABSBUŘSKÁ MONARCHIE V MODERNÍ DOBĚ – úvod <i>Luboš Velek</i>	11
Češství a rakušanství před rokem 1918: mezi symbiózou a konfliktem – <i>Luboš Velek</i>	14
Otázka loajality (17); <i>Rakušanství českých politických elit na přelomu století</i> – LV (28); Češi a Slovensko (28)	
Inventura 1910 – <i>Pavel Kladiwa</i>	32
Živobytí – život dolních vrstev byl stále těžký, ale lepší než dříve (34); <i>Svědectví Maxe Wintera o „nekřiklavější chudobě“</i> – PK (37); Dopady liberální éry na venkov (39); <i>Problém alkoholismu</i> – PK (42); Staré elity a nové střední a vyšší vrstvy (43); <i>Aristokracie</i> – PK (44); <i>Výhody Čechů v Předlitavsku při srovnání se situací Slováků v Uhrách</i> – PK (47)	
Češi ve víru světové války (1914–1918) – <i>Luboš Velek</i>	48
Dilema české státní samostatnosti (49); Rozpoutání války a česká účast ve „velké konfla- graci“ (52); Život a smrt v zákopech (54); Život a bída v zázemí (57); Česká politika a její loučení se „starým Rakouskem“ (59); <i>Slovenský zakladatel Československa</i> – DH (60)	
II. ZAKLÁDÁNÍ STÁTU – úvod <i>Rudolf Kučera</i>	73
Nový stát uprostřed Evropy – <i>Eduard Kubů, Jiří Šouša</i>	76
Ideové sloupy československé zahraniční politiky (76); <i>Společnost národů</i> – EK, JŠ (80); Nediplomatické entrée na mezinárodní scénu: fait accompli (81); <i>Zahraněční služba</i> <i>na „zeleném drnu“</i> – EK, JŠ (84); „Miláčkové Dohody“ na mírových jednáních (86)	
Dozvuky války – <i>Rudolf Kučera</i>	93
Odkládaný mír (93); <i>Střelba v Kadani</i> – RK (96); Násilí, hlad a lidová spravedlnost (97); <i>Samozvaná spravedlnost</i> – RK (100)	
Dědictví rakousko-uherské monarchie a odrakouštění – <i>Eduard Kubů, Jiří Šouša</i>	101
Formování hospodářské politiky a její první opatření (105); <i>Živnostenská banka</i> – EK, JŠ (106); <i>Jaroslav Preiss</i> – EK, JŠ (107); <i>Alois Rašín</i> – EK, JŠ (112); Československá ekonomika a její mezinárodní zasazení (113)	
Ústavní pořádek – <i>Jan Rychlák</i>	117
Na cestě k ústavě (117); <i>Návrhy na státní vlajku</i> – AB (122); <i>Zrod státních symbolů</i> – PH (123); Základní zákon republiky (126)	
Socialistické schizma – <i>Pavel Horák</i>	133
Strana ministrů i rebelů (133); Porada s Leninem (135); <i>Ministerský předseda ze závorky</i> <i>na konci věty</i> – PH (136); Důsledky prosincové stávký (137)	
III. OD ŠUMAVY K TATRÁM – úvod <i>Martin Klečacký</i>	141
Multinacionální stát – <i>Jan Rychlák</i>	144
Legislativní úprava ve vztahu k Romům – JH (148); Jazykové zákonodárství (151); <i>Menšiny</i> <i>a politické stranictví</i> – JRy (157); Fenomén československých Židů – Tomáš Jelínek (158); <i>Sociální, kulturní a národní struktura československých Židů</i> – TJ (161)	

Čechy, Morava a Slezsko – Jan Rychlík	162
Výchozí pozice (162); <i>Rakouské a české (československé) Slezsko</i> – PK (164); Zemská autonomie v novém státě (166); Od župní reformy ke konečné podobě zemského zřízení (168)	
Slovenský krok do neznáma – Roman Holec	172
David a Goliáš (173); Slovensko – země neznámá (178); Slovenské elity před novými výzvami (182); <i>Společně ano, ale s podmínkami</i> – JRy (184)	
Podkarpatská Rus – Jan Rychlík	186
Cesta k Československu (187); Postavení nové země v republice (189); Probouzená společnost (194); <i>Filmový obraz Podkarpatské Rusi</i> – Marijka nevěrnice – IK (199)	
Velká Praha – Ines Koeltzsch	203
Obecní politika a politická veřejnost (204); Heterogenní městská společnost (206); <i>Symfonie velkoměsta ve filmu</i> – KS (210); Urbanistický vývoj (212); Velkoměstská kultura (214)	
Migrace – Vratislav Doubek	218
Repatriace a reemigrace (220); <i>Češi a Slováci ve Spojených státech</i> – DH (222); Utečenci a exulanti na území ČSR (224); <i>Ruská pomocná akce</i> – VD (224); Vystěhovalectví a ekonomická migrace (227); <i>Družstevní vystěhovalectví</i> – VD (230)	
IV. MOCENSKÁ CENTRA A OBČANSKÁ SPOLEČNOST	
– úvod Dagmar Hájková, Pavel Horák	233
Hrad a Pětka – Richard Vašek	235
Pětka jako nástroj politického stranictví (236); Hrad jako okruh prezidenta (239); <i>Na prezidentském dvoře</i> – PH (240)	
Proměny vlastnických vztahů: pozemková reforma a nostrifikace firem	
– Eduard Kubů, Jiří Šouša	245
Důvody, cíle a očekávání pozemkové reformy (246); <i>Fideikomis</i> – EK, JŠ (248); Právní a institucionální rámce pozemkové reformy, její realizace (251); Výsledky a důsledky pozemkové reformy (258); Nostrifikace: důvody a cíle (261); Nostrifikační zákon a jeho aplikace (265); Repatriace akcií, výsledky a důsledky nostrifikace (268)	
Veřejná správa – Martin Klečacký	271
Zrod československé správy (271); <i>C. k. úředníci ve službách nové republiky. Jan Kosina a Jan Černý</i> – MK (274); <i>Jménem republiky: soudy a soudnictví</i> – MK (279); Úředník – pilíř státu? (280); Reformy veřejné správy (282); <i>Ozbrojené složky státní správy: četnictvo a policie</i> – MK (288)	
Mediální krajina – Barbara Köpplová, Petr Bednařík	293
Východiska (294); <i>Ekonomika tiskového odvětví</i> – BK, PB (298); <i>Cenzura tisku</i> – BK, PB (306); Spotřeba/čtenost novin (307); <i>Rozhlas</i> – BK, PB (310); Novináři (312); Řízení tisku (315)	
Sociální stát – Jakub Rákosník	318
Motivy velkorysosti (319); Jinakost minulosti (321); <i>Lev Winter (1876–1935)</i> – JR (324); Proměny sociální ochrany (324); Stockholm v Praze? (327)	
Církevní spektrum – Pavel Helan	328
<i>Boj o kostely</i> – PHe (330); <i>Spiritismus</i> – MJ (336)	
Vzdělání a výchova – Jiří Pokorný	337
Reforma školství podle představ učitelů (337); <i>Učebnice dějepisu</i> – DŠ (338); Nové zákonodárství (340); Střední a vysoké školství (342); <i>Pokusné školy</i> – JP (347); Školská reforma v pojetí Václava Příhody (347); <i>Lidová výchova</i> – JP (349)	

Legionáři a sokolové – <i>Jana Čechurová, Ivan Šedivý</i>	351
Legionáři (351); <i>Legionářské organizace – IŠ</i> (356); Sokolové (357); <i>Josef Scheiner (1861–1932) – JČ</i> (357); <i>Další tělocvičná hnutí – JČ</i> (361)	
Ženy v politice – <i>Dana Musilová</i>	362
<i>První ženy státu – DH</i> (364)	
V. SEBEVĚDOMÝ STÁT? – <i>úvod Dagmar Hájková</i>	371
Průkopníky mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení – <i>Eduard Kubů, Jiří Šouša</i>	374
Malá dohoda a vztahy s Francií a Velkou Británií (374); Vztahy s opovrhovanými a zavrženými (376); Konfliktní sousedství (Maďarsko a Polsko) (380); První otřesy versailleského systému (382); <i>Československo-francouzská spojenecká smlouva – EK, JŠ</i> (384); Locarnský mílník (386)	
Rok Husova výročí – <i>Dagmar Hájková</i>	391
<i>Jan Hus, nebo Jan Nepomucký? – DH</i> (392); Uzákonění dne mistra Jana Husa (394); Husitská vlajka nad Hradem (397); <i>Kulminace konfliktu po oslavách 6. července – PHe</i> (400)	
Rub a líc hospodářského vývoje dvacátých let – <i>Barbora Štolleová</i>	401
Konsolidace ekonomiky a ústup od řízeného hospodářství (1920–1921) (401); Hospodářská krize (1922–1923) a boj o československou měnu (404); <i>Československá platidla – BŠ</i> (406); Dilema československé zahraničně-obchodní politiky (407); <i>Pražské vzorkové veletrhy – BŠ</i> (408); Podnikatelské prostředí: faktory rozvoje a limity (412); Na vlně hospodářské konjunktury (1924–1929) (416); <i>Made in Czechoslovakia – BŠ</i> (417); Československé hospodářství v komparativní perspektivě (419)	
Panská koalice – <i>Jaroslav Šebek</i>	420
<i>Volby za první republiky – PF</i> (423); Hledání nových politických řešení (426); Němci poprvé přijímají vládní zodpovědnost (428); <i>Německý aktivismus – JŠe</i> (430); Úspěchy i trhliny (431); Svatováclavské milénium (433); Otřesy v česko-slovenských vztazích (435); Proměny voličské podpory (436)	
Křikem proti republice – <i>Jakub Drábik, Pavel Horák, Vojtěch Kessler</i>	437
Němci a jejich negativismus (439); <i>Zajištění veřejného pořádku – PH</i> (442); Fašismus jako lék na „chronické choroby demokracie“? (444); Komunisté, „necht vás provází síla!“ (447); <i>Podoby cenzury – PH</i> (450)	
Republika slaví deset let – <i>Dagmar Hájková</i>	452
<i>Česko-slovenská národní vzájemnost: čechoslovakismus – DH, JRy</i> (452); Oslavy jako prezentace úspěchů (455); <i>Hudba státosfér – MJ</i> (460); Hledání konsenzuálnosti oslav (461)	
Inventura 1930 – <i>Martin Jemelka</i>	464
V plné síle (464); <i>Sčítání lidu – MJ</i> (466); V nejlepších letech (467); Stát národní a multinacionální (468); Víra a nevíra (469); Svobodné školství (470); Budování státu (471); <i>Metropole populačních extrémů – MJ</i> (473); Rodina je základ státu (474); Zdraví nade vše aneb Čistota půl zdraví (476); Československá populace v Evropě (477)	
VI. KVAS REPUBLIKY – <i>úvod Lucie Merhautová</i>	479
Tradice i modernost – <i>Josef Vojvodík, Jan Wiendl, Štěpán Zbytovský</i>	482
„ <i>A přece! Výstava několika tvrdošijných!</i> “ – <i>JW, JV</i> (484); Vize „stavby“ a „básně“ (484); <i>Osvobozené divadlo – PJ</i> (488); <i>E. F. Burian a experimentální hudba a divadlo – LH</i> (490); <i>Tradiční a moderní ve slovenské literatuře – RCh</i> (493); Německá literatura v Československu	

a avantgarda (494); *Mladé německé umění* – ŠZ (496); *Maďarská progresivní literatura* – ŠZ (499); *Generační diskuze a Manifest sedmi* – JW, JV (500); „Tvar“ jako výzva (500); „Dobré dílo“ Josefa Floriana a česká moderní literatura – JW, JV (502); Sen a nevědomí (503); *Francouzští a čeští surrealisté* – JW, JV (506); Úniky do minulosti? (507); *Ecce homo* – Haškův Švejk – LM (508); *Výstava Pražské baroko 1600–1800 (1938)* – JW, JV (510); Torzo a stimul díla K. H. Máchy v předválečné době (511); Zář 1938 (514); *Poezie československého podzimu 1938* – JW, JV (518)

Tradiční a moderní v architektuře a urbanismu – Zdeněk Lukeš. 519

Počátek nové republiky – období hledání (519); Neoklasicismus versus funkcionalismus (521); *Plečnikova přestavba Pražského hradu* – ZL (523); *Brněnské výstaviště* – ZL (524); *Batův Zlín* – ZL (526); *Kolonie Baba* – ZL (528); Avantgarda na vítězné cestě (531)

Domovina – Manfred Weinberg, Štěpán Zbytovský. 533

Český zábor Stavovského divadla – ŠZ (535); Nacionalismus v umění a literatuře menšin, menšinové národní instituce (535); Dědicové „hraničářského románu“ (538); *Pokusy o vytváření regionálních „klasiků“* – MW, ŠZ (539); Polská literatura a kultura ve slezském pohraničí (539); Židovství, antisemitismus a sionismus (541); *Sentiment po Velkém Maďarsku a maďarské vlastenectví v ČSR* – MW, ŠZ (543); Menšinové kulturní instituce a periodika (544); *Literární ceny a menšinoví spisovatelé* – MW, ŠZ (546); Zprostředkovatelé mezi kulturami (548); *Metznerbund* – MW, ŠZ (551)

My a svět – Libuše Hezková. 552

Zakládání mezinárodních institucí (552); *PEN klub* – LH (553); Kongresy a konference (556); *Mezinárodní filozofický kongres 1934* – LH (559); *Pražský lingvistický kroužek* – LH (560); Kulturní reprezentace (560); *Mezinárodní společnost pro soudobou hudbu* – LH (566); Role německých spisovatelů v propagaci československé kultury – Štěpán Zbytovský (568); Ruský a ukrajinský exil (570); *Karel Čapek – symbol a naděje demokracie* – LH (574)

VII. PROMĚNY KRAJINY – úvod Martin Jemelka 577

Město a venkov, továrna a pole – Martin Jemelka 579

Město za humny, vesnice na předměstí (581); *Janusova tvář českoněmeckého pohraničí* – MJ (584); Vzory, ideály, realita (586); *Přírodě navzdory* – MJ (590); Továrna, dílna a pole (591); *Zlatý věk hromadné dopravy* – MJ (595)

Výstavba státu – Ludovít Hallon 596

Veřejné stavby (596); Železniční síť (599); Silniční síť (602); Síť vodní dopravy (607); *Síť letecké dopravy* – LH (610); Energetické sítě (611); Přehrady (613); Vodovody a kanalizace (615)

Ochrana památek a přírody – Jana Piňosová 618

Organizace památkové péče a ochrany přírody (619); *Tatranský park – ochrana přírody jako nástroj mírové politiky* – JPi (622); Ochrana památek a přírody v pozemkové reformě (622); Ochrana památek a přírody jako ochrana hodnot (627)

Baťovo impérium – Martin Jemelka 630

Tomáš a Jan Antonín Baťovi – MJ (630); Systém Baťa (632); Magie baťovských čísel (634); *Za vším hledej vodu* – MJ (637); Satelity baťovského Zlína (638); Koncern Baťa na Slovensku (641); *Továrny v zeleni* – MJ (642)

VIII. RYTMY VŠEDNÍHO DNE – úvod Pavel Horák. 645

Vyšší vrstvy – Jana Čechurová. 647

Životní styl (650); *Módní salóny republiky* – JČ (651); Bydlení (659)

Střední vrstvy – <i>Pavel Fabini</i>	661
Středostavovské vymezení a status (662); „Otázka středních vrstev“ (665); Bytová otázka (665); Strava a oblékání (673); Volný čas středních vrstev (673); <i>Kuchyně první republiky</i> – <i>MF</i> (674); Střední vrstvy jako svorník společnosti (677); <i>Obchodní domy: chrámy práce, zboží a lidí</i> – <i>MJ</i> (679)	
Nižší vrstvy – <i>Martin Jemelka</i>	681
<i>Dělnický kalendář</i> – <i>MJ</i> (682); „Tikot“ továrních sirén (684); Můj dům, můj hrad (685); <i>Dělnické kolonie</i> – <i>MJ</i> (686); Šaty dělají člověka (687); <i>Karlovska husa a hornická kráva</i> – <i>MJ</i> (688); Rodina a práce (688); <i>Hlavně to zdraví</i> – <i>MJ</i> (690); Dělnická mzda a spotřební chování (690); Práce je naše modlitba (693); <i>Kříže ze škol!</i> – <i>MJ</i> (694)	
Rytmus těla: od kolébky po hrob – <i>Milena Lenderová</i>	695
Osvobozená sexualita? (697); <i>Homosexualita a Vědecko-humanní společnost</i> – <i>JS</i> (698); Plodit, či neplodit? – <i>Veronika Lacinová Najmanová</i> (700); <i>Možnosti kontracepce</i> – <i>VLN</i> (702); Narodit se: porodní asistentky, porody, kojenci (702); <i>Péče o kojence</i> – <i>ML</i> (706); Být hezký a zdravý, hezká a zdravá (707); Stárnout a umírat (712); Poslední věci člověka (713); <i>Kremace a krematoria</i> – <i>ML</i> (714)	
Volný čas – <i>Jan Mareš, Jan Randák</i>	717
<i>Historie a teorie volného času</i> – <i>JM, JRa</i> (719); Tramping jako zrcadlo volného času (720); <i>Očistná příroda</i> – <i>JM, JRa</i> (722); <i>Lex Kubát a trampská sebeorganizace</i> – <i>JM, JRa</i> (724)	
IX. ZÁSAH KRIZÍ – <i>úvod Jakub Rákosník</i>	729
Úder velké hospodářské krize – <i>Jakub Rákosník</i>	731
Nezaměstnanost a její národnostní rozměr (732); <i>Vývoj systému péče o nezaměstnané</i> – <i>JR</i> (736); Obtíže hospodářství závislého na exportu (737); Stát, banky a kapitálové vazby v hospodářství (741)	
Lidé v krizi – <i>Jakub Rákosník</i>	745
Samostatně výdělečně činní v krizi (746); Hlad a bída (749); <i>Bydlení v krizi</i> – <i>JR</i> (750); Specifické dopady krize na mládež a ženy (751)	
Jak čelit krizi? – <i>Jakub Rákosník</i>	758
Mohlo za krizi zlato, nebo nízká spotřeba? (758); Státním zásahem proti krizi (759); Úspěchy a neúspěchy protikrizové politiky (763); <i>Umíraček tradiční charity</i> – <i>JR</i> (764)	
Odborové organizace, sociální hnutí a třídní boje – <i>Jakub Rákosník</i>	770
Odbory (770); Sociální hnutí a střelba do demonstrací (772); Stávkové boje (780)	
X. ZNEJISTĚLÁ REPUBLIKA – <i>úvod Ota Konrád</i>	787
Těžké roky zahraniční politiky – <i>Drahomír Jančík</i>	789
<i>Edvard Beneš: druhý muž první republiky</i> – <i>DH</i> (792); Počátek mocenského zápasu o Podunají (793); Zpochybnění autority Společnosti národů (796); <i>Organizační proměna Malé dohody</i> – <i>DJ</i> (797); Hrozba diktátu velmocí (798); Pokus o kolektivní bezpečnost v Evropě a zrod francouzsko-československo-sovětského spojení (799); Velmocenská politika „usmírování“ (804)	
Hitler u moci a čeští Němci – <i>Jaroslav Kučera</i>	808
Nový hráč na politické scéně (810); <i>Militantní mládežnické hnutí Heinze Ruthy</i> – <i>MC</i> (812); <i>Fotbal: prostor, který vzdoroval</i> – <i>SZ</i> (816); Pozdní probuzení (818); <i>Únorová dohoda</i> – <i>JK</i> (822)	

Proměněné Slovensko – <i>Jakub Štofanič</i>	826
Kultura a školství (829); <i>Golemiáda, Bratislava, duben 1936 – JŠt</i> (833); Politický život a společenské klima (834)	
Kontexty voleb 1935 – <i>Jaroslav Šebek</i>	839
Volba do parlamentu (842); Volba prezidenta (845); <i>Masarykovo „odcházení“ – DH</i> (846)	
Rozčílený svět – <i>Kateřina Šimová</i>	851
Vznik Obce československých spisovatelů (851); <i>Insigniáda – KŠ</i> (853); Německá protinacistická emigrace v Československu (854); Jednotná fronta proti fašismu (855); Španělská občanská válka (857); <i>Českoslovenští dobrovolníci ve Španělsku 1936–1938 – AH</i> (860); Názorový střet o sovětské Rusko (862); Boj československých intelektuálů za záchranu republiky (864)	
XI. ODVAHU! – <i>úvod Richard Vašek</i>	867
Pořizujeme si masky – <i>Václav Šmidrkal</i>	869
Civilní obrana a branná výchova (871); <i>Tresty za špionáž – VŠ</i> (875); <i>Branná propaganda – VŠ</i> (877); Paramilitarizace politiky (877)	
Appeasement – <i>Vít Smetana</i>	880
Tváří v tvář nacistům (881); Iniciativu přebírá Londýn (884); <i>Byl SSSR připraven pomoci? – VS</i> (886)	
Krizové jaro 1938 – <i>Richard Vašek</i>	889
Armáda a obrana republiky – <i>Martin Zückert</i>	898
Armáda a společnost v roce 1938 (901); <i>Film Neporažená armáda – IK</i> (906); Zář 1938 (908)	
Mnichov – <i>Vít Smetana</i>	912
Britské snahy o zprostředkování (914); Prolomení principu (915); Pod smrtelným tlakem (918); Tragické rozuzlení (921); <i>Jednání v Mnichově 29. – 30. září – VS</i> (922); <i>Byl Mnichov „zradou“? – VS</i> (925)	
XII. DRUHÁ REPUBLIKA: OD MNICHOVA K PROTEKTORÁTU – <i>Josef Tomeš</i>	927
Nové hranice (928); Změny na vnitropolitické scéně (931); <i>Skandalizace prvorepublikových autorit – PH</i> (932); „ <i>Malá, ale naše</i> “ – <i>DH</i> (938); Prezident republiky Emil Hácha (939); K rychlému konci (941)	
ZÁVĚREM – <i>Dušan Kováč</i>	947
Poznámky	956
Výběrová bibliografie	965
Zdroje vyobrazení	981
Autorský kolektiv	990
Seznam zkratk autorů	
Summary	994
Jmenný a místní rejstřík	997